

Νέα φάση της «αξιολόγησης», υπερεργασία και διάλυση του δημόσιου σχολείου

Ας σημειωθεί στην αρχή αυτού του άρθρου ότι η «αξιολόγηση» μπαίνει σε εισαγωγικά διότι πρόκειται για λέξη του αντιπάλου, που στην πραγματικότητα, όπως εφαρμόζεται και στον ιδιωτικό τομέα, αποτελεί απλό ευφημισμό για τη βίαιη πειθάρχηση του εργαζόμενου με σκοπό την εκμετάλλευσή του. Είναι μια λέξη από τον κόσμο του μάνατζμεντ. Ως τέτοια, αποτελεί ακόμη ένα ψηφίο στο μωσαϊκό αποκαθήλωσης του παιδαγωγικού λειτουργήματος -σε όλες τις βαθμίδες-, λειτουργήματος το οποίο, μετά την ανατίμησή του, που ήρθε ως αποτέλεσμα της ανατίμησης της μόρφωσης του λαού, η οποία προέκυψε από την ανατίμηση του λαού, η οποία προέκυψε μέσα από κάποιους αιώνες αιματηρών αγώνων, φαίνεται τώρα πια, σε αυτό τον αιώνα τεχνοπειθαρχίας, να υποχωρεί σε μια θέση περίπου προδιαφωτιστική, όταν ας πούμε ακόμη και ο Χομπς, παιδαγωγός γόνων πορφυρογέννητων, είχε τη συνείδηση χαρούμενου λακέ. Εμείς πάλι, που τον Ρουσώ αγαπήσαμε, με αυτόν θα πορευτούμε πάλι.

Τούτων λεχθέντων.

Η «ατομική αξιολόγηση» των εκπαιδευτικών περνάει στην επόμενη φάση, δηλαδή την «αξιολόγηση» του συνόλου των εκπαιδευτικών από τον Διευθυντή τους με παρακολούθηση διδασκαλίας, πέρα από το καφκικό γραφειοκρατικό κομμάτι. Στο στάδιο αυτό οι αντιδράσεις είναι ήδη μεγαλύτερες, ταυτολογικά, αφού αφορά τους πάντες και όχι απομονωμένους δόκιμους. Είναι λοιπόν κρίσιμο να γίνει κατανοητό τι συνεπάγεται ο συγκεκριμένος τρόπος αξιολόγησης για το ελληνικό δημόσιο σχολείο, δηλαδή για τη νεολαία και τη μόρφωση -όπου μόρφωση θυμίζω είναι αυτό το παρωχημένο πράγμα που δεν αναλύεται σε «δεξιότητες».

Κωδικοποιημένα, προσθέτω τρία στοιχεία στη συζήτηση: α) Η αξιολόγηση συνεπάγεται αυστηρότερη καθετοποίηση της ιεραρχίας με αποτέλεσμα την υπερεργασία β) Δεν υπάρχουν περιθώρια για υπερεργασία στο ελληνικό σχολείο γ) Συνέπειες της υπερεργασίας με όρους παραγωγικότητας και εργατικών ατυχημάτων.

- 1. Η αξιολόγηση από τον Διευθυντή συνεπάγεται αυστηρότερη καθετοποίηση της ιεραρχίας. Συνέπεια αυτής θα είναι η υπερεργασία σε καθημερινή βάση. Ή, όταν σου λέει ο Διευθυντής σου «πήδα», θα πηδάς.**

Η σημαντικότερη συμβολή αυτού του άρθρου βρίσκεται μάλλον σε αυτή τη διαπίστωση, την οποία διατυπώνω με τον όρο «υπερεργασία ως αποτέλεσμα της αυστηρότερης καθετοποίησης της ιεραρχίας». Για να γίνουν αντιληπτές οι συνέπειες, θα πρέπει κανείς να γνωρίζει ότι ο εκπαιδευτικός στο ελληνικό σχολείο έχει μια σειρά από υποχρεωτικά και λιγότερο ή περισσότερο εθελοντικά εξωδιδασκτικά καθήκοντα. Μερικά από αυτά είναι: απουσίες, μητρώα, τήρηση πρακτικών, αρχεία, εφημερίες, συνοδεία εκδρομών, διοργάνωση εκδρομών, διοργάνωση σχολικών εκδηλώσεων, όμιλοι, αποθήκες, βιβλιοθήκες, δράσεις, προγράμματα, πολλαπλά καθήκοντα που σχετίζονται με ψυχολογική υποστήριξη των μαθητών, με το bullying, με τη συνεργασία με ψυχολόγο, με τις αιτήσεις για ΚΕΔΑΣΥ, με τα προγράμματα ενδοσχολικής υποστήριξης, με τη μαθητεία, με διοργάνωση και παρακολούθηση σεμιναρίων, με τη φύλαξη εισόδων, με ψηφιακό υλικό, με το φαρμακείο, τις πρώτες βοήθειες, την ενημέρωση γονέων, την ατομική αξιολόγηση, την αυταξιολόγηση της σχολικής μονάδας, διάφορους διαγωνισμούς ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ.

Γενικότερα, το ελληνικό κράτος, όποια υπηρεσία δεν μπορεί να καλύψει με το κατάλληλο προσωπικό, την κατάλληλη οργάνωση και τις κατάλληλες υποδομές, την πετάει στον εκπαιδευτικό. Μέχρι στιγμής, ο εκπαιδευτικός μπορούσε να βάλει κάποιο όριο σε αυτό και να πει στον Διευθυντή του: «Δεν υποχρεούμαι εκ του νόμου, αυτή είναι μια εργασία εκτός ωραρίου, προσφέρω ήδη τα μέγιστα, είμαι στα όρια του burn out, βρες άλλον να ποτίζει τα δέντρα γύρω από το σχολείο.», για παράδειγμα. Με την αξιολόγηση από τον Διευθυντή της σχολικής μονάδας αυτή η δυνατότητα χάνεται. Δηλαδή, σε γλώσσα πιο πλατιά και κατανοητή: όταν ο Διευθυντής λέει «πήδα», ε θα πηδάς. Ή να το πούμε σε γλώσσα πιο πολιτική: επιβάλλεται μια αυθαίρετη εξουσία. Ή να το πούμε σε μια γλώσσα πιο κοινωνιολογική: από το δημοκρατικό σχολείο περνάμε στο τεχνοκρατικό/γραφειοκρατικό σχολείο.

2. Γιατί δεν υπάρχουν περιθώρια για περισσότερη υπερεργασία στο ελληνικό σχολείο.

Σχεδόν το 30% των εκπαιδευτικών βιώνει εργασιακή εξουθένωση, το λεγόμενο burn out, έχει καεί στη δουλειά δηλαδή ([Παπαδέλη 2017](#), [Λώλης&Κάμτσιος 2016](#)), ήδη, λόγω αυτής της συνθήκης που περιγράψαμε νωρίτερα αλλά και της γενικότερης απαξίωσης του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού και της κρίσης που περνάει η εκπαίδευση σε μια περίοδο έντονων αντιφατικών απαιτήσεων. Ωραία τα λέει επ' αυτού ο [Ρεκαλκάτι](#).

Αυτό είναι το έδαφος επί του οποίου επιχειρείται περαιτέρω εντατικοποίηση της εργασίας. Βεβαίως, τα κανάλια για χρόνια διαμορφώνουν ένα κλίμα που έχει σαν αποτέλεσμα να θεωρούνται οι εκπαιδευτικοί τεμπέληδες. Ωστόσο, η απαξίωση ενός επαγγέλματος, ηθική και υλική, είναι συχνά αντιστρόφως ανάλογη της προσφοράς του. Ας πούμε, δεν υπάρχει πιο απαξιωμένο επάγγελμα από εκείνο του οδοκαθαριστή.

Σε μια πιο φωτεινή ανθρωπολογικά προσέγγιση, υπάρχει πιθανότητα μερίδα της κοινής γνώμης να θέλει να πιστεύει με κάθε κόστος ότι κάπου υπάρχει ένας εργασιακός παράδεισος και αυτός είναι το ελληνικό δημόσιο και ακόμη περισσότερο το σχολείο. Συνήθως, αυτό γίνεται με τη διπλή αναφορά στις διδακτικές ώρες και στις διακοπές. Η προσέγγιση αυτή παραβλέπει α) όλα τα εξωδιδακτικά καθήκοντα στα οποία αναφέρθηκα νωρίτερα β) Το γεγονός ότι κάθε διδακτική ώρα προϋποθέτει χρόνο προετοιμασίας και συνεπάγεται χρόνο αποτίμησης. Με απλά λόγια, ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να σχεδιάσει το μάθημα και, στη συνέχεια, ανάλογα μάλιστα με την επιτυχία, να κουβαλήσει το αποτέλεσμα της δουλειάς του στο σπίτι.

Για παράδειγμα, σχεδιάζεις ένα ωραίο πλάνο δημιουργικής γραφής, κάτι που χρειάζεται φαντασία αλλά και δουλειά για την προετοιμασία του υλικού. Αν το κάνεις σωστά, γυρίζεις σπίτι με τα κείμενα των μαθητών σου. Τα οποία θα πρέπει να δεις, να διορθώσεις, να εκτιμήσεις -προκειμένου στη συνέχεια να καθοδηγήσεις και να ενθαρρύνεις τα παιδιά-, να φροντίσεις κάποια να δημοσιευθούν στην εφημερίδα του σχολείου, την οποία θα πρέπει να έχεις στήσει, να φροντίσεις κάποια να πάρουν μέρος σε έναν μαθητικό διαγωνισμό ποίησης ή λογοτεχνίας. Αυτή περίπου είναι η ολοκληρωμένη δουλειά. Αυτή η δουλειά όμως, προϋποθέτει κάποιες ώρες δουλειάς στο σπίτι για κάθε ώρα διδασκαλίας.

Το αποτέλεσμα είναι ότι ο εκπαιδευτικός εργάζεται επί της ουσίας κυλιόμενο ωράριο. Όποιος είχε έστω φίλο έναν φιλόλογο, το ξέρει πολύ καλά. Γυρίζεις σπίτι σου, κάνεις τα βασικά και πέφτεις στη δουλειά. Πέφτεις για ύπνο, σηκώνεσαι πας σχολείο, γυρίζεις και ξαναπέφτεις στη δουλειά. Κανένας από τους κερατάδες που κάνουν κριτική δεν θα το άντεχε αυτό. Και εδώ που τα λέμε, κανένας τους δεν θα ήταν άξιος να σταθεί σε μια αίθουσα διδασκαλίας. Κάτι που προϋποθέτει χρόνια επένδυσης και προετοιμασίας, καντάρια πολιτιστικού κεφαλαίου, που τι να κάνουμε, δεν τα έχει όλος ο κόσμος στην κοινωνία άνισης πρόσβασης στην οποία ζούμε.

Όσο για τις διακοπές, αν τα βάλετε κάτω δεν θα βρείτε και τόσο μεγάλη διαφορά. Αλλά χωρίς αυτή την ανάσα, ο απίστευτος άθλος που κάνουν κάθε χρόνο οι εκπαιδευτικοί για μισθό ειδικού φρουρού δεν θα ήταν εφικτός. Θα είχαμε 100% burn out αντί για 30%.

Τέλος πάντων, δεν ξέρω γιατί συζητάμε το αν εργάζεται αρκετά ένας κλάδος που υποφέρει από σχεδόν 30% εργασιακή εξουθένωση αποδεδειγμένα...

3. Υπερεργασία σημαίνει χαμηλότερη παραγωγικότητα και εργατικά «ατυχήματα». Τι σημαίνει αυτό στο σχολείο;

Οι μεγάλες εταιρείες δοκιμάζουν πια με επιτυχία την τετραήμερη εργασία προκειμένου να αυξήσουν την παραγωγικότητα και, για του λόγου το αληθές, παραπέμπω πρόχειρα σε ένα σάιτ που δεν είναι καθόλου μα καθόλου [σοσιαλιστικό](#). Το να επιχειρείται επιβολή της υπερεργασίας στην εποχή μας και

μάλιστα στην εκπαίδευση, μόνο συνειδητή προσπάθεια διάλυσης του εκπαιδευτικού συστήματος προδίδει.

Η υπερεργασία μάλιστα σκοτώνει κυριολεκτικά. Με βάση τον [Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας](#), περισσότεροι από 745.000 άνθρωποι πέθαναν από τις συνέπειες της υπερεργασίας μέσα σε ένα μόνο έτος. Κι εγώ τώρα που κάθομαι και γράφω νυχτιάτικα, γιατί ως εκπαιδευτικός δεν προλαβαίνω άλλη ώρα, το πληρώνω, με την καρδούλα μου.

Ακόμη περισσότερο όμως, η συσχέτιση ανάμεσα στην κούραση, την έλλειψη ύπνου και τα εργατικά ατυχήματα είναι άμεση και αποδεικνύεται [στατιστικά](#).

Αλλά τι σημαίνει πτώση της παραγωγικότητας ή και ατύχημα στο σχολείο; Πτώση της παραγωγικότητας σημαίνει ότι ο εκπαιδευτικός δεν θα κάνει το καλύτερο πλάνο που πρέπει, δεν θα πιέσει τα παιδιά να παράγουν τόση δουλειά, δεν θα παρακολουθήσει την πρόοδο τους πλήρως, μπορεί και καθόλου. Ό,τι άλλο προστίθεται στα εργασιακά καθήκοντα -ας πούμε άχρηστη γραφειοκρατία, προετοιμασία για την ατομική αξιολόγηση, περισσότερες ώρες, πότισμα των δέντρων έξω από το σχολείο, περισσότεροι μαθητές κλπ- αφαιρείται από την αποδοτικότητά του εκπαιδευτικού. Γιατί έχει 24 ώρες, δεν έχει παραπάνω. Τόσες έχει το ρολόι. Και ατύχημα στο σχολείο μπορεί να σημαίνει ότι δεν δίνει τόση σημασία σε άλλες όψεις του παιδαγωγικού έργου. Δεν θα παρατηρήσει και δεν θα ασχοληθεί με ένα παιδί που έχει σημάδια κακοποίησης και η κακοποίηση θα συνεχίζεται. Ή μπορεί να μην έχει εκατό τα εκατό την προσοχή του συγκεντρωμένη στην εφημερία, να του ξεφύγει κάποιος μαθητής που ρίχνει ένα δυναμιτάκι, να πάνε στο νοσοκομείο ως αποτέλεσμα πέντε-έξι μαθητές. Ή να μην προλάβει ένα παιδί που στηρίζεται σε ένα σκουριασμένο κάγκελο. Και το παιδί να πέσει...

Δηλαδή, πτώση της παραγωγικότητας και ατύχημα στο σχολείο σημαίνει τραγικά πράγματα. Το ίδιο τραγικά με αυτά που συμβαίνουν σε μια οικοδομή. Και θύματα εδώ είναι τα παιδιά.

Είναι τεράστια η ευθύνη του Υπουργείου, που τολμάει να παίζει με αυτό.

4. Επίλογος

Είμαι τρομερά κουρασμένος. Και πρέπει αύριο να ξυπνήσω 6 το πρωί, να πάω στο σχολείο και να αρχίσω πάλι την κυλιόμενη εργασία μου. Οπότε δεν θα γράψω κανέναν επίλογο. Αλλά θα πάω πάλι το χαρτί της απεργίας-αποχής στους συναδέλφους. Και ελπίζω να λειτουργήσουμε επιτέλους σαν κλάδος και να το υπογράψουμε, όλοι μαζί. Γιατί κανένας μόνος του δεν πάει πολύ μακριά.

- Ο Δρ. Σωτήρης Σιαμανδούρας εργάζεται ως εκπαιδευτικός στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.